WIKIPEDIA

Stegosaurus

Stegosaurus (myös **Harjalisko**, kirjaimellisesti "kattolisko") oli suuri kasvinsyöjädinosaurus, joka eli jurakauden loppupuolelta 154–144 miljoonaa vuotta sitten. Sen fossiileita on löydetty pääosassa Yhdysvalloista. Ravintona se käytti luultavasti matalia kasveja.

Stegosaurus	
Piirros *Stegosaurus stenopsista*	
Fossiili	
Myöhäisjurakausi	
Tieteellinen luokittelu	
Kunta:	Eläinkunta *Animalia*
Pääjakso:	Selkäjänteiset *Chordata*
Alajakso:	Selkärankaiset *Vertebrata*
Luokka:	Matelijat *Reptilia*
Ylälahko:	Dinosaurukset *Dinosauria*
Lahko:	Linnunlantioiset *Ornithischia*
Alalahko:	*Thyreophora*
Osalahko:	*Stegosauria*
Heimo:	*Stegosauridae*
Suku:	***Stegosaurus***
Synonyymit	
Hypsirhophus; ***Diracodon***	
Lajit	
Stegosaurus stenops; ***S. ungulatus***; ***S. sulcatus***	
Katso myös	
Stegosaurus Wikispeciesissä; Stegosaurus Commonsissa	

Sisällysluettelo

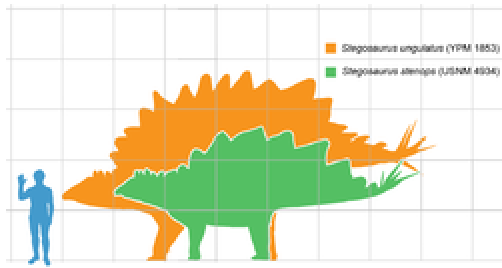
Löytäminen

Stegosauruksen fossiili löydettiin ensimmäisen kerran vuonna 1877 Coloradosta, ja lajin nimesi Othniel Charles Marsh.[1] Sille annettiin nimi Stegosaurus, joka tarkoittaa "katettu lisko". Stegosaurusta on löydetty pääasiassa Yhdysvalloista, mutta myös Portugalista.[1]

Kuvaus

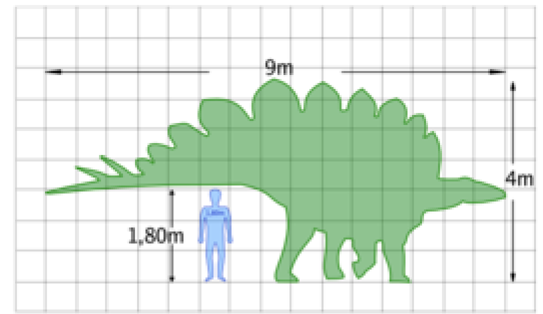
Stegosaurus oli kasvinsyöjädinosaurus, joka asui noin 155 miljoonaa vuotta sitten jurakauden lopulla Pohjois-Amerikan länsiosassa ja eri puolilla Eurooppaa. Se tunnetaan selässään olleista kilvistä.[2]

Mielenkiintoista on se, että kaikista dinosauruksista Stegosauruksella oli yhdet pienimmistä aivoista. Vaikka Stegosauruksen aivojen todellinen anatomia on tällä hetkellä tuntematon, niiden painoksi on arvioitu noin kolme unssia, mikä on poikkeuksellisen vähän eläimelle, joka painaa yli viisi tonnia.[3]



S. ungulatus (oranssi) ja *S. stenops* (vihreä) verrattuna ihmisen kokoon

Stegosaurus oli keskikokoinen kasvinsyöjä, joka käveli neljällä jalalla. Sen takajalat olivat pitemmät kuin etujalat, joten sen selkä vietti ylöspäin.[4] Stegosaurus kasvoi yleensä noin 6,5 metrin pituiseksi, mutta joskut yksilöt jopa yhdeksän metrin pituisiksi. Se saattoi kasvaa neljän metrin korkuiseksi.[5][6][7] Ne painoivat noin 4,5 tonnia.[6]



Stegosaurus verrattuna ihmiseen


Stegosauruksen luuranko

Ravinto

Stegosauruksen on oletettu syöneen lehtisammalta, saniaisia, korteita, cycadophyteita ja havupuita sekä myös hedelmiä. [8]

Puolustus


Stegosaurus söi sanaiaisia

Stegosaurus ei ollut tarpeeksi nopea pakenemaan petoja, joten se tarvitsi hyvän puolustuksen. Sillä oli häntänsä kärjessä neljä 1,2 metrin pituista piikkiä. *Stegosauruksella* oli lisäksi selässään ja hännässään timantinmuotoisia litteitä levyjä, jotka saattoivat ehkä pelottaa pedon tiehensä ilman taistelua.[2][9]

Alusta alkaen oli selvää, että hännän piikit olivat puolustusase, mutta kilpien tarkoitus oli hämärä. Aluksi niiden oletettiin olevan suojakilpiä, mutta ne olivat oudossa paikassa ja liian korkealla ollakseen tehokkaita.[4] Tarkempi tutkimus osoitti, että kilvet olivat muodostuneet kennomaisista luista, ja että ne olivat täynnä verisuonia. Se oli kaikkein epätodennäköisin rakenne puolustautumisvälineeksi. Sitten keksittiin, että kilvet auttoivat ruumiinlämmön säätelyssä.[10] Kylminä aamuina *Stegosaurus* saattoi kääntyä aurinkoon ja lämmittää kilvet nopeasti. Kilpien läpi virtaava veri auttoi sitten kohottamaan ruumiinlämmön. Päivän kuumuudessa taas levyjen läpi puhaltava tuulenviri saattoi vilvoittaa dinosaurusta samoin kuin nykyisten norsujen korvat. On myös esitetty, että kilpien läpi virtaava veri värjäsi ne punaisiksi, ja se auttoi mahtailussa muita yksilöitä vastaan ja auttoi ehkä pelottamaan nälkäisen pedon pois.[11]

Aivot

Vaikka *Stegosaurus* oli suurikokoinen, sen aivot olivat pienet. 1880-luvulla Marsh teki valoksen *Stegosauruksen* aivo-ontelosta, mikä osoitti aivojen olleen hyvin pienet, kokoon verrattuna pienimmät kuin millään muulla dinosauruksella.[12] Aivot olivat pienet moneen muuhun dinosaurukseen verrattuna, mutta normaalin kokoiset hitaalle kasvinsyöjälle.

Kuvia



Stegosauruksen aivot sijaitsivat sen pienessä päässä.



Stegosauruksen kilvet.



Stegosauruksen kilpi.



Stegosaruksen hännän piikkejä.

Lähteet

- Joel Nurminen & Mikael Virtanen: *Esihistoriallinen eläinmaailma*. Gummerus, 2005.

Viitteet

1. Jason Hamilton: Stegosaurus (http://scienceviews.com/dinosaurs/stegosaurus.html) *ScienceViews.com*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
2. Joseph Castro: Stegosaurus: Bony Plates & Tiny Brain (https://www.livescience.com/24184-stegosaurus-facts.html) *Live Science*. 18.3.2016. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
3. Brian Switek: Stegosaurus Plate Debate (https://www.smithsonianmag.com/science-nature/stegosaurus-plate-debate-142166929/) *Smithsonian.com*. 23.11.2012. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
4. Katie Pavid: A Stegosaurus brought to life (http://www.nhm.ac.uk/discover/stegosaurus-brought-to-life.html) *Natural History Museum*. 4.7.2018. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
5. Stegosaurus Activities and Printouts (https://www.enchantedlearning.com/subjects/dinosaurs/dinos/Stegosaurus.shtml) *Enchanted Learning*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
6. Stegosaurus (https://www.britannica.com/animal/Stegosaurus) *Encyclopædia Britannica*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
7. Stegosaurus (http://www.nhm.ac.uk/discover/dino-directory/stegosaurus.html) *Natrual History Museum*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
8. Stegosaurus Diet (https://www.kids-dinosaurs.com/stegosaurus-diet.html) *Kids-dinosaurus.com*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)

9. Brian Switek: The Myth of the Eight-Spiked Stegosaurus (https://www.smithsonianmag.com/science-nature/the-myth-of-the-eight-spiked-stegosaurus-165459353/) *Smithsonian.com*. 9.5.2011. Viitattu 19.2.2019.
10. Darren Naish: The Stegosaurus Plate Controversy (https://blogs.scientificamerican.com/tetrapod-zoology/the-stegosaurus-plate-controversy/) *Scientificamerican.com*. 11.7.2016. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
11. Bob Strauss: Why Did Stegosaurus Have Plates on Its Back? (https://www.thoughtco.com/stegosaurus-plates-on-its-back-1092008) *ThoughtCo*. 29.7.2018. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
12. Stegosaurus (https://animals.howstuffworks.com/dinosaurs/stegosaurus.htm) *Howstuffworks*. Viitattu 19.2.2019. (englanniksi)
